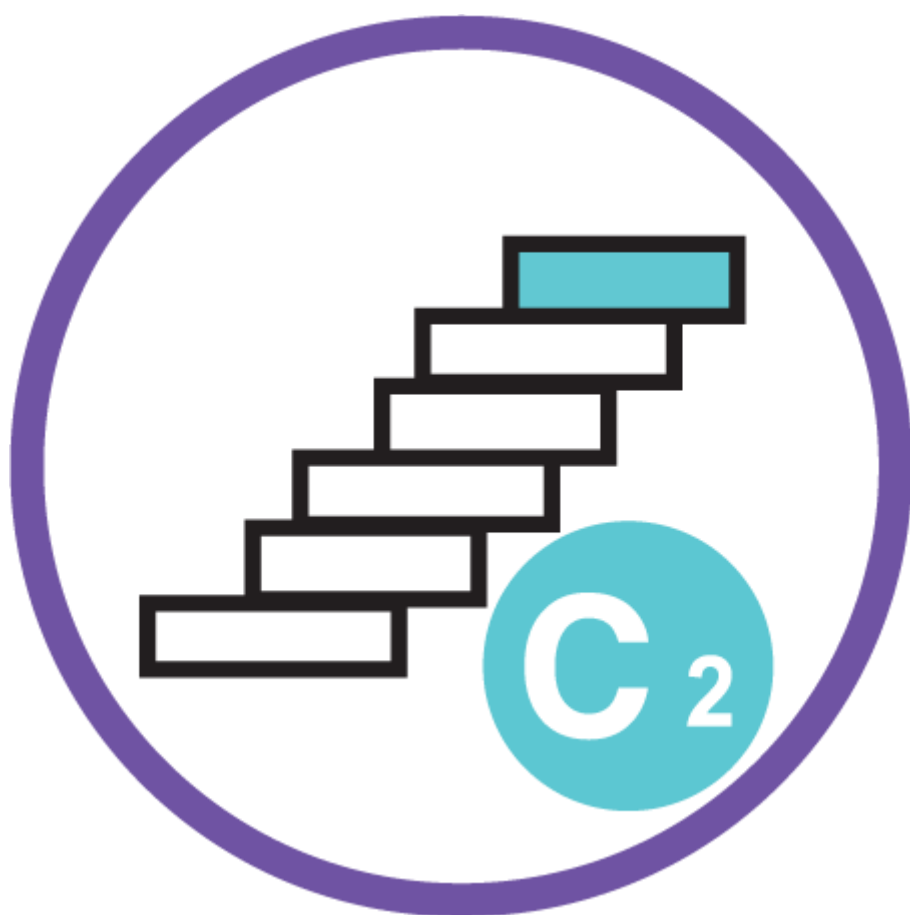

VALSTS VALODAS PRASMES PĀRBAUDE
AUGSTĀKAIS (C2) LĪMENIS

SATURS

PĀRBAUDES DAĻAS	3
PĀRBAUDES NORISE	4
VĒRTĒJUMS	5
PRASĪBAS	6
C 2 – augstākā līmeņa otrā pakāpe	6
Pārbaudes uzdevumu tematika augstākajā (C2) līmenī	7
PĀRBAUDES UZDEVUMU PARAUGI	9
Klausīšanās prasmes uzdevumu paraugi.....	9
Lasītprasmes uzdevumu paraugi	12
Rakstītprasmes uzdevumu paraugi	18
Runātprasmes uzdevumu paraugi	24
ATBILDES	26
Klausīšanās prasme.....	26
Lasītprasme	28
Rakstītprasme	33
Runātprasme	34
KLAUSĪŠANĀS PRASMES AUDIOIERAKSTA TEKSTI.....	35

PĀRBAUDES DAĻAS

KLAUSĪŠANĀS PRASMES PĀRBAUDE

Kopējais punktu
skaits – **25 punkti**
Uzdevuma izpilde –
elektroniski datorā
Ilgums – **45 minūtes**

LASĪTPRASMES PĀRBAUDE

Kopējais punktu
skaits – **25 punkti**
Uzdevuma izpilde –
elektroniski datorā
Ilgums – **50 minūtes**

RAKSTĪTPRASMES PĀRBAUDE

Kopējais punktu
skaits – **25 punkti**
Uzdevuma izpilde –
rakstiski uz papīra
Ilgums – **55 minūtes**

RUNĀTPRASMES PĀRBAUDE

Kopējais punktu
skaits – **25 punkti**
Uzdevuma izpilde –
videokonferences
veidā vai klātienē
Ilgums –
15–20 minūtes

NB! Vērtē tikai tad, ja persona kārto **visas VVPP daļas**.

PĀRBAUDES NORISE

1. Ierodoties pārbaudes telpā, persona vērtētājiem **uzrāda derīgu personu apliecinošu dokumentu.**

<https://www.pmlp.gov.lv/lv>

2. Pārbaudes norises vadītājs **katrai personai izsniedz** informācijas sistēmā izveidoto **kodu.**
3. Katra persona pirms pārbaudes autentificējas informācijas sistēmā, lai pildītu klausīšanās prasmes un lasītprasmes daļas uzdevumus.
4. Pēc klausīšanās prasmes un lasītprasmes daļas beigām personai izsniedz rakstītprasmes uzdevumu lapas. Uz katras lapas persona uzraksta informācijas sistēmas piešķirto kodu.
5. Runātprasmes pārbaude notiek rindas kārtībā pa vienam. Pirms runātprasmes pārbaudes persona pārbaudes norises vadītājam vai vērtētājam vēl vienu reizi uzrāda derīgu personu apliecinošu dokumentu.

Pārbaudē jāievēro šādi noteikumi:

Pārbaudē drīkst izmantot tikai komisijas izsniegtos un informācijas sistēmā ievietotos pārbaudes materiālus.

Pārbaudi kāto patstāvīgi.

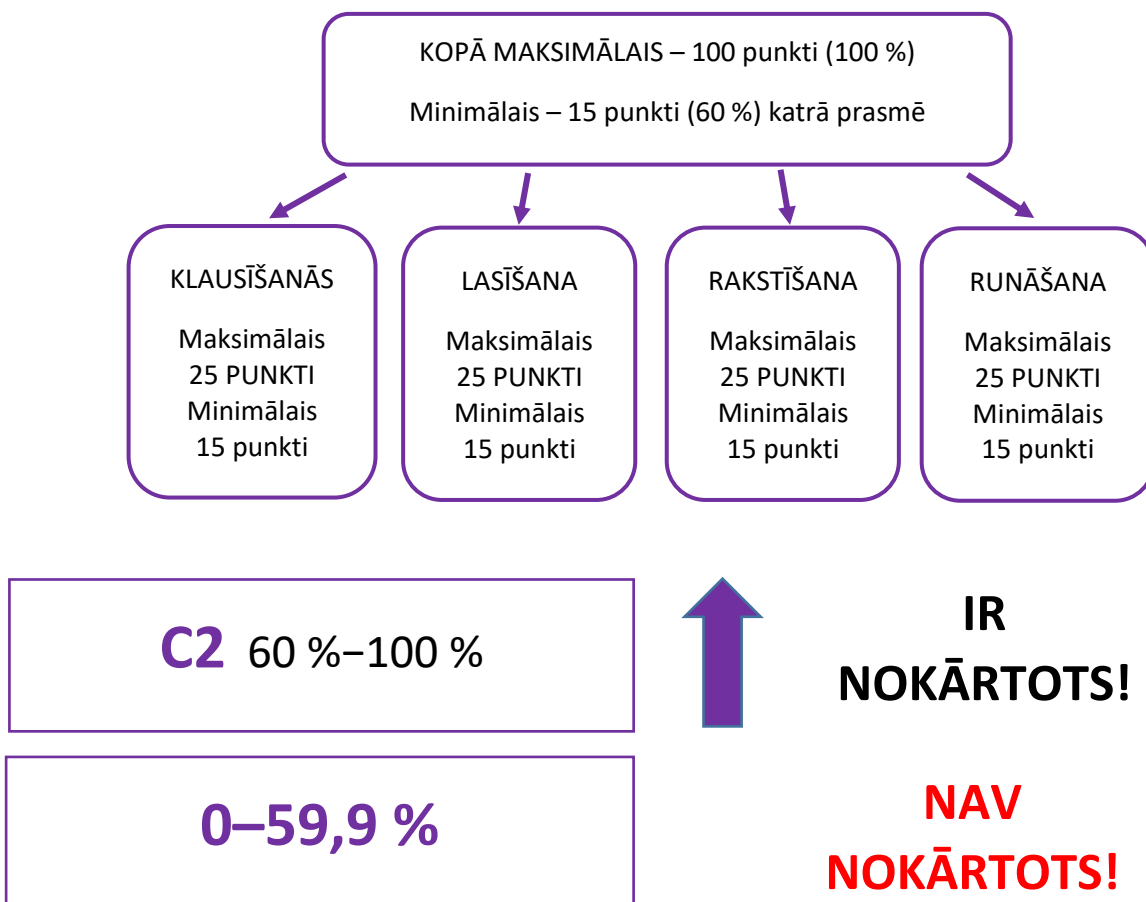

Rakstītprasmes pārbaudes materiālus aizpilda ar zilu vai melnu pildspalvu.

NB! Ja pārbaudes laikā ir radušās tehniskas problēmas, persona vienojas ar komisijas priekšsēdētāju par atkārtotu pārbaudes laiku un vietu.

NB! Ja persona pārkāpj pārbaudes norises noteikumus, pārbaudes norises vadītājs sastāda aktu par izdarīto pārkāpumu un izraida personu no pārbaudes telpas. Šādā gadījumā personas sniegumu nevērtē.

VĒRTĒJUMS

PRASĪBAS

C 2 – augstākā līmeņa otrā pakāpe

LASĪTPRASME

- ♦ Spēj saprast un izvērtēt visu veidu tekstus, ieskaitot abstraktus, strukturāli vai lingvistiski sarežģītus tekstus, tai skaitā literāros tekstus.
- ♦ Lasītajā tekstā spēj saskatīt zemtekstus, līdzības un asociācijas. Tikai dažu retāk lietotu izteicienu vai frazeoloģismu izpratne var sagādāt grūtības.
- ♦ Iegūto informāciju spēj izmantot dažādiem mērķiem.
- ♦ Lasītā teksta sapratne līdzinās dzimtās valodas lietotāja sapratnei.

KLAUSĪŠANĀS PRASME

- ♦ Spēj bez grūtībām uztvert un pilnībā saprast jebkura veida tekstu, arī strukturāli sarežģītu un ātrā tempā runātu tekstu.
- ♦ Spēj uztvert un saprast runāto arī tad, ja tekstā ir lietoti sarunvalodas vārdi, dialektismi un nepazīstama terminoloģija.
- ♦ Spēj dzirdētajā uztvert netieši paustu domu, runātāju attieksmi, emocionālo stāvokli, atšķirt runas stilus.

RAKSTĪTPRASME

- ♦ Prot uzrakstīt dažāda veida tekstus atšķirīgiem saziņas mērķiem.
- ♦ Prot raksturot, salīdzināt, argumentēt un paust savas izjūtas – arī par sarežģītiem un maz pazīstamiem tematiem un situācijām.
- ♦ Spēj mērķtiecīgi un precīzi pierakstīt informāciju no dažādiem informācijas avotiem.
- ♦ Prot uzrakstīt loģisku, motivētu, labi strukturētu tekstu, izmantojot dažādas uzbūves teikumus.
- ♦ Vārdu krājums nodrošina veiksmīgu, situācijai atbilstīgu rakstveida komunikāciju. Rakstot spēj izmantot dažādus leksikas slāņus un vārddarināšanas paņēmienus.
- ♦ Rakstot ievēro pareizrakstības un interpunkcijas likumus.

RUNĀTPRASME

- ♦ Spēj brīvi sarunāties par dažādiem tematiem atbilstīgi situācijai, raiti atbildot arī uz sarežģītiem jautājumiem par abstraktām un nepazīstamām tēmām.
- ♦ Spēj pārliecinoši un skaidri izklāstīt savu domu, argumentēt, salīdzināt. Spēj izvērsti raksturot gan konkrētas, gan abstraktas parādības. Spēj veidot labi strukturētu un viegli uztveramu runu.
- ♦ Spēj patstāvīgi un plānveidīgi vadīt dialogu vai diskusiju. Spēj formulēt izvērstus, precīzus un situācijai adekvātus jautājumus.
- ♦ Vārdu krājums ir plašs, precīzi spēj lietot arī idiomātiskus izteicienus un sarunvalodas vārdus, spēj izteikt smalkas nozīmes nianšes.

Prasību saturs saskaņā ar šādiem latviešu valodā publicētajiem valodu dokumentiem:

- „Eiropas kopīgās pamatnostādnes valodu apguvei: mācīšanās, mācīšana, vērtēšana.” R., 2006.
- „Eiropas Valodu portfelis pieaugušajiem.” R., 2006.
- Šalme A., Auziņa I. “Latviešu valodas prasmes līmeņi: augstākais līmenis C1–C2. Vadlīnijas.” LVA, 2016.
- Latviešu valodas aģentūra: <https://valoda.lv/>

Pārbaudes uzdevumu tematika augstākajā (C2) līmenī

Valodas prasmes augstākajā līmenī personai jāsaprot un jāprot rakstveidā un mutvārdos brīvi komunicēt atbilstīgi norādītajai tematikai (personiskā, sabiedriskā, un vispārcilvēciskā līmenī).

Personai jāspēj rakstveidā un mutvārdos paust savu attieksmi un argumentētu vērtējumu par dažādu nozaru profesijām, ekonomiskiem un sociāliem procesiem sabiedrībā, izglītības, kultūras un vides aizsardzības jautājumiem.

Cilvēks un pamatvērtības viņa dzīvē

Persona	Biogrāfiskie dati. Dzīves gājums.
Ģimene un draugi	Ģimenes nozīme cilvēka un sabiedrības dzīvē. Savstarpējās attiecības ģimenē. Draudzības nozīme cilvēka dzīvē.
Ētiskās un estētiskās vērtības	Cilvēka kā personības raksturojums. Morālās vērtības cilvēka dzīvē un sabiedrībā. Skaistuma un mākslas nozīme cilvēka dzīvē.

Izglītība un darbs

Izglītība un valodas apguve	Izglītības sistēmas vērtējums. Pirmskolas un citu izglītības iestādes/iestāžu mācību procesa novērtējums (izmantojot savu pieredzi). Mūžizglītības nozīme. Valodu prasmes nozīme karjeras veidošanā.
Profesionālā darbība	Cilvēka rakstura īpašību un spēju nozīme profesijas izvēlē un profesionālajā darbībā. Darba devēju un darba ņēmēju, kolēģu savstarpējās attiecības, to nozīme darba procesā. Dažādu profesiju un amatu popularitāte, to noteicošie faktori. Darba līgumi, ziņojumi, atskaites, rīkojumi u.c. Darba sanāksmes, sēdes, apspriedes. Darba komandējumi un to mērķi. Darba drošības jautājumi.

Intereses un atpūta

Atpūtas iespējas	Atpūtas brīžu un brīvdienu racionāla izmantošana. Pasīvā un aktīvā atpūta. Vaļasprieka nozīme cilvēka dzīvē.
Kultūra, māksla un plašsaziņas līdzekļi	Izklaides iespēju raksturojums un vērtējums. Mākslas nozīme cilvēka dzīvē. Dažādu mākslas žanru raksturojums un attieksme pret tiem. Tradicionālie kultūras pasākumi Latvijā un svētku tradīcijas. Citu tautu kultūru īpatnības (izmantojot savu pieredzi). Populārākās personības mākslā (mūziķi, aktieri, gleznotāji u.c.). Nodarbības dažādosursos, pulciņos, pašdarbības kolektīvos. Bibliotēka. Grāmatas, to saturs, žanrs un autori. Plašsaziņas līdzekļi (prese, radio, televīzija, internets), to vērtējums un nozīme sabiedrībā.
Sports	Sporta veidi. Individuālais un komandu sports. Profesionālais un amatieru sports, to vērtējums. Sporta nozīme cilvēka dzīvē. Sportisti un līdzjutēji. Populārākās personības sportā.
Ceļošana	Ceļošanas nozīme cilvēka dzīvē. Dažādu tūrisma objektu raksturojums un novērtējums (izmantojot savu pieredzi). Latvijas tūrisma nozares vērtējums.

Personu un sabiedrības drošība

Veselības aizsardzība	Veselības aprūpes iestādes, to darbinieku kvalifikācija. Ārstniecības pakalpojumu vērtējums. Medicīnas nozare Latvijā, tās vērtējums.
Sabiedriskā kārtība un policija	Policijas uzdevumi un nozīme. Policijas un glābšanas dienestu pakalpojumu vērtējums. Sabiedriskās kārtības nodrošināšana. Cilvēktiesības. Pilsoņa tiesības un pienākumi.
Vides aizsardzība	Aizsargājамie dabas objekti Latvijā un citur (izmantojot savu pieredzi). Dabas un cilvēka attiecības. Dabas aizsardzības pasākumi un to nozīme.

PĀRBAUDES UZDEVUMU PARAUGI

Klausīšanās prasmes uzdevumu paraugi

Uzdevums	Kas dots?	Kas jā dara?	Maksimālais punktu skaits
1. uzdevums	Audioierakstā skan 4 īsi stāstījumi, informatīvi monologi. Doti 8 apgalvojumi vai jautājumi, katram trīs atbilžu varianti.	Jāizvēlas atbilstošā atbilde.	8 punkti
2. uzdevums	Audioierakstā skan vairāku cilvēku saruna. Doti 9 apgalvojumi.	Jāizvēlas apgalvojumam atbilstošais runātājs.	9 punkti
3. uzdevums	Audioierakstā skan 4 teksti - īsi monologi. Par katru tekstu doti 2 apgalvojumi.	Jāatzīmē, vai apgalvojumi par tekstu ir patiesi vai nepatiesi.	8 punkti

C2 klausīšanās ieraksts

1. uzdevums

Izlasiet teikumus! Klausieties tekstus un atzīmējiet atbilstošās teikuma beigas!
Katrs teksts skanēs vienu reizi.

1. teksts

Vīrieša dzīvesveids ir...

- ☐ ...līdzīgs profesionāla sportista ikdienai.
- ☐ ...pietiekami aktīvs viņa vecumam.
- ☐ ...nesabiedriska un vientuļīga.

Vīrietis vērsas ar jautājumu pie...

- ☐ ...sava fizioterapeita.
- ☐ ...savas mazmeitas.
- ☐ ...sporta žurnāla veidotājiem.

2. teksts

Sieviete stāsta...

- ☐ ...ko redzējusi sapnī.
- ☐ ...kas noticis viņas pagalmā.
- ☐ ...ko viņa pieredzējusi iepriekšējā vakarā.

Sieviete vēlas atbrīvoties...

- ☐ ...no kaķa.
- ☐ ...no pelēm.
- ☐ ...no liekiem elektrības vadiem.

3. teksts

Pārnākot mājās, mēs ieslēdzam televizoru, lai...

- ☐ ...nejustos vientuļi.
- ☐ ...uzreiz skatītos dažādas pārraides.
- ☐ ...noskatītos jaunākās laika ziņas.

TV kā neuzkrītošs fons...

- ☐ ...paglābj no jaunāko ziņu negatīvās ietekmes.
- ☐ ...palīdz izvairīties no sarunām ar mājiniekiem.
- ☐ ...rada majīguma izjūtu.

4. teksts

Pasniedzējs iepazīstina studentus ar...

- ☐ ...informāciju par šifrētiem simboliem.
- ☐ ...aizraujošu romānu.
- ☐ ...Vašingtonas ievērojamākajām vietām.

Studenti rakstīs eseju par...

- ☐ ...slaveni literāru darbu.
- ☐ ...oratora prasmes pamatiem.
- ☐ ...simboliem mākslas vēsturē.

2. uzdevums

Izlasiet teikumus! Klausieties sarunu un izvēlieties apgalvojumam atbilstošo runātāju. Saruna skanēs vienu reizi.

1.	Ne vienmēr akmeņi, kas veido krāces upēs, atstāj pozitīvu ietekmi.	Jānis Šīre Magda Jentgena Elmārs Jasinskis
2.	Intensīvā laukkopība Lielupes reģionā atstājusi iespaidu arī uz ūdeni.	Jānis Šīre Magda Jentgena Elmārs Jasinskis
3.	Vērtējot upju ekoloģisko kvalitāti, ņem vērā dažādus tās ietekmējošos faktorus.	Jānis Šīre Magda Jentgena Elmārs Jasinskis
4.	Centralizēta notekūdeņu attīrīšanas ietaišu izbūve pozitīvi iespaidojusi ūdens kvalitāti.	Jānis Šīre Magda Jentgena Elmārs Jasinskis
5.	Vides piesārņojumu un attīrīšanas iekārtu darbu uzrauga Valsts vides dienests.	Jānis Šīre Magda Jentgena Elmārs Jasinskis
6.	Arī gultnes pārveidojumi ietilpst upju ekoloģiskās kvalitātes vērtējumā.	Jānis Šīre Magda Jentgena Elmārs Jasinskis
7.	Nav taisnība, ka tikai mazās HES pazemina upju ekosistēmu.	Jānis Šīre Magda Jentgena Elmārs Jasinskis
8.	Iedzīvotājiem jāatbild par to, lai ārstniecības līdzekļi nenonāktu atklātajos ūdeņos.	Jānis Šīre Magda Jentgena Elmārs Jasinskis
9.	Pašvaldību kompetencē ir kontrolēt decentralizētās kanalizācijas sistēmas.	Jānis Šīre Magda Jentgena Elmārs Jasinskis

3. uzdevums

Izlasiet teikumus! Klausieties tekstus! Katru tekstu jūs dzirdēsiet vienu reizi.

Atzīmējiet, vai apgalvojumi par tekstu ir patiesi vai nepatiesi!

1. teksts

Ja izvirzi augstas prasības citiem, tad izvirzi tās arī sev.

Meklē dzīvē labo, sliktais pats atnāks.

▲ ▼
<i>Patiesi</i> <i>Nepatiesi</i>
<i>Patiesi</i> <i>Nepatiesi</i>

2. teksts

Vīzdegunīgā sieva bija ļoti čakla.

Skabargu cita acī redz, balķi savā – neredz.

▲ ▼
<i>Patiesi</i> <i>Nepatiesi</i>
<i>Patiesi</i> <i>Nepatiesi</i>

3. teksts

Tikai talants vien nenodrošina panākumus, arī pacietība vajadzīga.

Vienīgais, ko mēs pa īstam varam iedot otram, ir mūsu dzīves pieredze.

▲ ▼
<i>Patiesi</i> <i>Nepatiesi</i>
<i>Patiesi</i> <i>Nepatiesi</i>

4. teksts

Katrs cilvēks, kurš nonācis tumsā, tiecas pēc gaismas.

Darbs citu labā - viscēlākais, darbs vārgstoša labā - visvajadzīgākais.

▲ ▼
<i>Patiesi</i> <i>Nepatiesi</i>
<i>Patiesi</i> <i>Nepatiesi</i>

Lasītprasmes uzdevumu paraugi

Uzdevums	Kas dots?	Kas jā dara?	Maksimālais punktu skaits
1. uzdevums	7 teksti (x~50 vārdu) ar 3 atbildēm.	Jāizvēlas no 3 atbildēm pareizā.	7 punkti
2. uzdevums	1 teksts (~600 vārdu) un 5 jautājumi.	Jāizvēlas no 3 atbildēm pareizā.	5 punkti
3. uzdevums	6 + 6 + 1 fragments (~600 vārdu).	Jāsavieto savstarpēji saistīti teksta fragmenti.	6 punkti
4. uzdevums	Teksts (~600 vārdu) un 7 + 1 izteikums.	Jāsavieto teksts ar tam pēc satura atbilstošu izteikumu.	7 punkti

1. uzdevums. Lasiet citātus no preses materiāliem un atzīmējiet izceltajiem vārdiem atbilstošu līdzīgas nozīmes vārdu.

Mūziķi Sabīne un Rasels ir ierakstījuši vairākas dziesmas kopīgam projektam un kā pirmo skaņdarbu piedāvā dziesmu "Esi brīvs", kurā aicina dzīvot **ar pilnu krūti**.

- ☐ apdomīgi
- ☐ draudzīgi
- ☐ aizrautīgi

Gaidāmās nodokļu izmaiņas, iespējams, **cirtīs robu** daudzu iedzīvotāju budžetā.

- ☐ neko būtiski nemainīs
- ☐ ļaus ietaupīt līdzekļus
- ☐ radīs papildu izdevumus

Īru simbols ir mazs rūķītis zaļā tērpā. Ārēji viņš līdzinās vecam vīriņam ar kuplu, rudu bārdu un mīl cilvēkus **pavilkt uz zoba**. Visvairāk tam patīk parotajāties ar cilvēku korpēm un kādu no tām paslēpt.

- ☐ nobiedēt
- ☐ sadusmot
- ☐ izjokot

Par braukšanu sabiedriskajā transportā bez biļetes kontrolieri izsēdināja jaunieta. Kad ieradās policija, bezbiļetnieks pagrūda vienu no likumsargiem un **laidās lapās**.

- ☐ draudēja
- ☐ lamājās
- ☐ bēga

"Man ir ļoti svarīgi, lai mājās viss ir tīrs un kārtīgs," saka mūziķis Miks. Arī viņa sievai Laurai patīkama vide ir nozīmīga, un kopdzīves gados viņiem ir izveidojies optimāls pienākumu sadalījums, kur katram tiek darbiņš, kas vairāk **iet pie sirds**.

- ☐ patīk
- ☐ padodas
- ☐ vajadzīgs

"Jaunā komanda sagaidīja mani **ar atplestām rokām**, neraugoties uz to, ka pašreiz esmu traumēts un nevaru uzreiz spēlēt. Pateicos visiem, kuri palīdzēja iejusties komandā. Vēlos attaisnot viņu uzticību man," preses konferencē izteicās basketbolists Edgars Šmits.

- ☐ viesmīlīgi
- ☐ vērienīgi
- ☐ atturīgi

Stāvvietu ieviešana lidmašīnās varētu būt nākamais aviokompāniju solis ceļā uz izmaksu samazināšanu, tā norāda nesen veikts pētījums. Taču vai pasažieri būtu gatavi lidojuma laikā stāvēt kājās? Aviācijas inženierijas profesors Fairuzs Romli uzskata, ka šāda ideja **nav zemē metama**.

- ☐ nav īstenojama
- ☐ nav izdevīga
- ☐ nav slikta

2. uzdevums. Lasiet tekstu un izvēlieties pareizo atbildi uz jautājumiem!

Putekļi Rīgā

Latvijā, tāpat kā pārējās Eiropas Savienības valstīs, ir spēkā gaisa kvalitātes direktīvas, kas nosaka normatīvus virknei gaisu piesārņojošo vielu. Eiropas Savienībā pieņemtie standarti augstā līmenī nodrošina cilvēku veselības un vides aizsardzību.

Rīga ir parkiem, kokiem un apstādījumiem bagāta pilsēta, radot zaļas, veselīgas un harmoniskas vides iespaidu. Tomēr gluži tā nav – galvaspilsētā regulāri konstatē paaugstinātu gaisa piesārņojumu. Eiropas institūcijas aizrāda mūsu valstij, ka netiek ievēroti gaisa kvalitātes noteikumi. Ja lieta nonāks līdz tiesai, Latvijai tas varētu maksāt pat pusmiljona eiro lielu soda naudu, tāpēc Eiropas Komisija aicina izstrādāt rīcības programmu gaisa kvalitātes uzlabošanai Rīgā.

- Ko Latvijai pārmet Eiropas Savienības institūcijas?

Gaisa piesārņojuma normu pārkāpšanu Rīgā. Nepatiesu datu sniegšanu par gaisa kvalitāti. Parku, koku un apstādījumu trūkumu galvaspilsētā.

Rīgas gaisu bojā dažādi ķīmiski savienojumi, bet Eiropas Komisijas pārmetumi attiecas galvenokārt uz cieta, sīko daļiņu daudzuma pārsniegšanu gaisā. Šīs daļiņas, ko apzīmē ar saīsinājumu PM, patiesībā ir dažādi putekļi, kas rodas gan sadegšanas procesos, gan visdažādāko cilvēku aktivitāšu rezultātā. Rīgā 60–80% gaisa piesārņojuma rada

automašīnu izplūdes gāzes un to saceltie putekļi ielās. Līdztekus automašīnām gaisu pilsētā bojā ražošanas uzņēmumu un mājsaimniecību dūmeņi un darbi būvlaukumos. Ziemā plašā teritorijā ap Rīgas brīvostu sniegā redzamas pēdas, ko atstāj akmeņogļu pārkraušana. Gaisa sastāvu galvaspilsētā negatīvi ietekmē arī lapu un atkritumu dedzināšana privātmāju dārzos un kūlas ugunsgrēki Rīgas apkaimē.

- Kas galvenokārt rada gaisa piesārņojumu Rīgā?

Atkritumu izbēršana neatļautās vietās. Intensīvā transporta kustība pilsētā. Rūpniecības uzņēmumu darbība.

Kopumā gaisa piesārņojuma problēma vairāk izpaužas pavasarī un ziemā. Gaisa piesārņojumu Rīgā reģistrē automātiskās monitoringa stacijas. Mēraparatūras darbojas nepārtrauktā režīmā, iegūstot jaunus datus ik pa 5 minūtēm. Rīgas centrā tās izvietotas kanjona tipa ielās, kur tuvu brauktuvei atrodas augstas ēkas un ir liela satiksmes intensitāte ar biežiem sastrēgumiem. Piesārņojums šeit izvēdinās tikai tad, kad vējš pūš ielas virzienā. Pārējā laikā iedzīvotāji tur cieš no smakām un putekļiem, un Rīgas dome bieži saņem sūdzības par sliktu gaisa kvalitāti pilsētā.

- Cik bieži tiek pārbaudīta gaisa kvalitāte Rīgā?

Pavasaros un ziemās. Pastāvīgi cauru gadu. Sastrēgumu stundās.

Kāpēc ir stingri jāievēro gaisa piesārņojuma normas? Izskaidrojums ir vienkāršs – zinātniski pierādīts, ka putekļi rada ne tikai diskomfortu. No tiem katru gadu iet bojā ievērojami vairāk cilvēku nekā autoavārijās. Augsts gaisa piesārņojuma līmenis izraisa neskaitāmas elpošanas ceļu saslimšanas un vājina organisma imunitāti. Daļa smalko putekļu var uzkrāties plaušās, radot audu bojājumus un izraisot neatgriezeniskus plaušu darbības traucējumus.

- Kāpēc Eiropas Komisija tik stingri vērsas pret gaisa piesārņojuma normu pārsniegumu?

Putekļu piesārņojums gaisā ir kaitīgs veselībai. Piesārņots gaiss bieži izraisa autoavārijas. Tā regulāri saņem iedzīvotāju sūdzības par gaisa kvalitāti.

Rīgas pilsētas Attīstības departaments ir izstrādājis gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu. Viens no galvenajiem piesārņojuma samazināšanas pasākumiem ir transporta plūsmas optimizācija. Prognozes liecina, ka transportlīdzekļu skaits pilsētā turpmākajos gados aizvien palielināsies, tāpēc ir paredzēts samazināt transporta noslodzi centrā un uz tilta nobrauktuve, kā arī novirzīt smago transportlīdzekļu plūsmu prom no centra maģistrālēm. Liela nozīme plānā atvēlēta arī ielu tīrīšanai un laistīšanai. Tikpat būtiski ir ierīkot veloceliņus, velosipēdu stāvvietas un nomas punktus. Plānots arī turpmāk veicināt sabiedriskā transporta izmantošanu.

- Kā Rīgas pilsētas institūcijas plāno uzlabot gaisa kvalitāti galvaspilsētā?

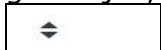
--

Samazinot braukšanas ātrumu pilsētas centrā un uz tiltiem.
Samazinot smilšu kaisīšanu uz brauktuvēn ziemās.
Padarot labākas pārvietošanās iespējas riteņbraucējiem.

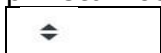
3. uzdevums. Lasiet tekstu! Izvēlieties trūkstošo fragmentu (A–D)! Viens fragments ir lieks.

Nozīmīgi 80. gadu izgudrojumi, kas mainīja pasauli
1. daļa

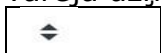
Astoņdesmitie ir desmitgade, ko tik viegli nav iespējams aizmirst – to atpazīst pat cilvēki, kas tolaik nebija dzimuši. Mode, tehnoloģijas, ātrās uzkodas, reklāmas, kultūra – gan šajās, gan citās nozarēs 80. gadu pēdas redzamas vēl šodien.

Šo mūsdienās plaši lietoto identificēšanas paņēmieni 1984. gadā atklāja zinātnieks Aleks Džefrijs. Pētot dažādas iedzimtas slimības, viņš noskaidroja, ka starp dažādu cilvēku DNS pastāv atšķirības. Ja vien cilvēkam nav identiska dvīņa, viņa DNS var izmantot, lai identificētu konkrētu personu. Šo jauno atklājumu sauca par "ģenētisko pirkstu nospiedumu noņemšanu".

Pirmo visiem pazīstamo vienreizlietojamo kameru 1986. gadā radīja "Fujifilm". Mazliet vēlāk, 1987. gadā, šādu kameru izlaida arī "Kodak". Ar viņu radīto "The Fling" varēja uzņemt 24 attēlus.

A Tobrīd neviens īsti neaptvēra, kāds ir šī izgudrojuma potenciāls, taču vēlāk arī daudzi citi uzņēmumi nāca klajā ar līdzīga veida aparātiem īpašo mirkļu iemūžināšanai. Produkts kļuva tik populārs, jo salīdzinājumā ar jau ierastajām ierīcēm, šīs bija lētas, viegli lietojamas un pieejamas teju ikvienam. Tieši tādēļ tās kļuva arī par būtisku tūrisma sastāvdaļu.

B Piemēram, vai mūsdienās varat iedomāties dzīvi bez datoriem, fotoaparātiem vai ērtas mūzikas klausīšanās? Tā visa attīstībā nozīmīgu artavu sniedza tieši 80. gadi. Bezgala košo desmitgadi ar kupliem matu griezumiem un neona krāsas apģērbiem raksturo arī izgudrojumi, kas ne tikai padarīja dzīvi vienkāršāku, bet arī mainīja visu pasauli.

C Pēc pamatīgas izpētes atklājās, ka mikroviļņi ierosina svārstības. Ēdienā ir daudz ūdens molekulu, un, kad tās svārstās, rodas berze, kas ēdienu silda. Drīz vien zinātnieks izgudroja mikroviļņu krāsni. Tā bija 2 metrus augsta un svēra vairāk nekā 300 kilogramu.

D Neilgi pēc jaunās metodes radīšanas, netālu no universitātes, kurā pētnieks strādāja, notika divi noziegumi. Viņi izmantoja savu metodi, lai noteiktu vainīgo. Policijas iecirknī nogādāja divus aizdomās turamos, un pirmo reizi siekalu paraugu analīzes jāva atbrīvojot vienu no viņiem, nosakot īsto ļaundari.

2. daļa

Kas gan būtu bijuši astoņdesmitie bez izcilām dziesmām? Digitālās mūzikas revolūcija notika pirms 40 gadiem – 1982. gadā. Lai arī mūsdienās kompaktdiskus izmantojam arvien retāk, tie noteikti bija nozīmīga mūzikas industrijas sastāvdaļa.

Datortehnika personīgai lietošanai parādījās jau 70. gados, bet cilvēku mājās dators ienāca tikai 80. gados. Līdz tam tas bija pārāk liels, lai to varētu ērti novietot

istabā. Pirmo personālo elektronisko skaitļošanas mašīnu kompānija IBM laida klajā 1981. gadā.

Arī 70. gados ķīmiķis Spensers Silvers strādāja kompānijā "3M Corporation", lai radītu līmi, kas būtu izturīgāka par līdz šim pazīstamajām. Likteņa ironija bija, ka rezultāts izradījās pilnīgi pretējs – tā neparko negribēja kaut kam ilgstoši un stingri pielipt. Taisnība, viņš ievēroja, ka līmei piemīt citas īpašības. Pirmkārt, tā nesakalta, otrkārt, tā neatstāja pēdas uz materiāla, kam kaut ko pielīmēja.

A Iekārta gan pēc izmēra, gan veikspējas bija pielāgota speciāli gala patērētājam, kurš ar to varēja darboties patstāvīgi un neatkarīgi. Protams, šī ierīce nebūt neizskatījās kā mūsdienās, taču tobrīd tas bija kas revolucionārs. 1983. gadā tika radīta arī pirmā programma, ko var vadīt ar rokas manipulatora jeb "peles" palīdzību.

B Darbs pie jaunā ierakstu glabātāja izstrādes sākās jau 70. gados, un tajā iesaistījās gan "Sony", gan "Philips" pārstāvji. 1979. gadā abi uzņēmumi nolēma sadarboties. Lai arī tajā laikā pasaule piedzīvoja nozīmīgu kasešu lietošanas apjoma pieaugumu, jaunradītais produkts to pārspēja. Viens no iemesliem bija iespēja izvēlēties tieši to skaņdarbu, kuru konkrētajā brīdī gribēji klausīties.

C Tikai krietni vēlāk – 1981. gadā – kolēģim Artam Flaijam, kas dziedāja baznīcas korī, iešāvēs prātā ģeniāla ideja. Katru svētdienu viņš savā dziesmu grāmatā vajadzīgajās vietās ielika lapiņas, bet, līdzko viņš grāmatu atvēra, tās izkrita. Tad viņš atcerējās "nederīgo" izgudrojumu un apzieda ar to lapiņu malas, kuras nu ne vien palika savās vietās, bet arī nebojāja grāmatu.

D Ārvalstu ostu nabadzīgajos krodziņos spēlēta novusam ļoti līdzīga spēle. Kāds toreizējās akciju sabiedrības "Faulbaums" kuģu namdaris pēc Anglijā izgatavota rasējuma izgatavojis Latvijā pirmo novusa galdu.

4. uzdevums. Lasiet tekstu! Virs katras rindkopas izvēlieties tai atbilstošo izteikumu. Viens izteikums ir lieks.

- Rīgas senā legēnda

Lielais Kristaps – šo vārdu salikumu dzirdot, kādam prātā ienāks Latvijas kino balva, bet kāds cits atcerēsies šepat Daugavmalā esošo Lielā Kristapa koka figūru vai pašu teiku par Lielo Kristapu

• Senā teika stāsta, kā reiz kāds stiprinieks ticis pie sava vārda. • Pēc skulptora vārdiem, atdarinājumam izmantotais materiāls ir identisks ar oriģinālu. • Senatnē Lielo Kristapu cildināja kā svēto, kas aizsargā un rūpējas par vairāku amatu pārstāvjiem. • Saglabājušās liecības par senāko Lielajā Kristapa statuju, kas vēsta par teikā attēlotajiem notikumiem. • Pastāv arī citas teikas versijas, kurās skaidrota pilsētas izcelšanās. • Saglabājušās liecības par senāko Lielajā Kristapa statuju, kas vēsta par teikā attēlotajiem notikumiem. • Daudzi pilsētnieki uzskatīja, ka apmaiņā pret ziedojumiem Lielais Kristaps gādās par viņu turību un veselību. • Tagadējās Lielā Kristapa koka statujas oriģinālā versija atrodas muzejā.

Daugavas krastā reiz apmeties izcili spēcīgs vīrs un strādājis par pārcēlāju. Kādā tumšā naktī pie viņa atnācis mazs zēns un lūdzis pārnest pāri upei. Lai arī plosījies negaiss, vīrs nespējis atteikt mazajam, pacēlis viņu uz pleca un nesis. Pusceļā nasta kļuvusi tik smaga, ka spēkavīrs tikai ar pūlēm spējis turpināt ceļu. Viņš saņēmis un pēdējiem spēkiem izlaidis krastā zēnu, kas izrādījies Kristus bērns, tāpēc nesējs ieguvis vārdu Kristaps.

Stāsts par Lielo Kristapu, nodots no mutes mutē, piedzīvojis dažādas izmaiņas un līdz mūsdienām saglabāties dažādās interpretācijās. Viens no stāstiem ir šāds, ka Lielais Kristaps kādā vētrainā naktī savā būdā ielaidis pārnakšņot mazu bērniņu. Rītā bērniņš bijis izgaiss, bet vietā, kur viņš gulējis, tikusi atrasta naudas kaudze, par kuru vēlāk uzcelta Rīga.

Skaidrs, ka neviens neuzzinās, kā tad īsti bijis. Tomēr tas, kas visai precīzi zināms, ir fakts, ko pierāda dokumenti, ka ap 1510. gadu Rīgā, Daugavas krastā, pirmo reizi parādījusies koka skulptūra – Lielais Kristaps, liels vīrs, kuram uz pleca mazs puīselis, bet rokās gaismas laterna un gara nūja.

Lielais Kristaps bija viens no senās Rīgas simboliem, kura godināšana oficiāli sākās laikā, kad arhibīskaps Jaspers Linde 16. gadsimta sākumā ieviesa atsevišķas svinamās dienas par godu pilsētnieku iecienītajiem svētajiem – Sv. Bazīlijam, Sv. Egīdijam un Sv. Kristapam. Pēdējais kā aizgādnis un labvēlis īpaši tika godināts latviešu pārcēlāju, plostnieku, krāvēju un nastu nesēju vidū.

Savulaik skulptūra bijusi ļoti iemīļota rīdzinieku vidū, kas bieži apmeklējuši Lielo Kristapu, izgreznojot to ar lentēm un puķu vītņēm, aizdedzinot svečītes pie skulptūras un izlūdzoties aizsardzību no visa ļaunā. Tēlam blakus stāvēja upura trauks, kur meta naudas gabalus. Senajā Rīgā pastāvēja ticējums, ka monētas upurēšana Lielajam Kristapam nodrošina veiksmi tirdzniecībā un darījumos. Savukārt lentes vēlāk izlietoja par dziedināšanas līdzekļiem.

Līdz mūsu dienām ir saglabāties Lielais Kristaps, ko izgatavoja 17. gadsimtā. Latvijas brīvības cīņu laikā 1919. gadā koka skulptūra tika bojāta un atliekas pārveda uz Rīgas pilsētas muzeju, kur līdz 1926. gadam tā bija novietota Doma baznīcas Krustejā. Patlaban statuļa apskatāma Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā, bet Daugavas krastā stāv tās kopija.

1997. gadā Lielā Kristapa figūru no jauna kokā grieza tēlnieks Gints Upītis. Viņš stāstīja, ka jaunā statuļa, tāpat kā vēsturiskā, ir gatavota no priedes blūka un tai ir tāds pats krāsojums. Skulptūras izgatavošana izmaksāja 2500 latu. Tās atklāšana notika 2001. gada 21. jūnijā.

Rakstītprasmes uzdevumu paraugi

Uzdevums	Kas dots?	Kas jādara?	Maksimālais punktu skaits
1. uzdevums	Publicistikas vai daiļliteratūras teksts, kurā izlaisti 5 frazeoloģismi vai pārnestas nozīmes vārdi.	Dotie frazeoloģismi vai pārnestās nozīmes vārdi pamatformās jāpārveido pareizajā gramatiskajā formā un jāieraksta tukšajā vietā.	5 punkti
2. uzdevums	Publicistikas teksts par kādu sabiedrībā aktuālu problēmu.	Jāuzraksta strukturēti argumentēts rakstu darbs 150 vārdu apjomā.	10 punkti
3. uzdevums	Sakāmvārds, aforisms vai izteiciens.	Jāuzraksta eseja 250 vārdu apjomā.	10 punkti

1. uzdevums

Ievietojiet tekstā atbilstošo frazeoloģismu vai pārnestas nozīmes vārdu un rakstiet to virs svītras pareizajā formā!

Alvas kliedziens

līdakas pavēle	jukt pa vīlēm	apnikt līdz kaklam
iet pie sirds	rauties melnās miesās	nepiezagties

0. Dažreiz iedomājos, kā būtu, ja es piepeši, pēc līdakas pavēles , kļūtu miljonāre.
1. Ko tad es iesāktu? Nu-ū, būtu laimīga tik ilgi, kamēr _____ vecais viltnieks pieradums.
2. Mammai es uzdāvinātu lielu un plašu dzīvokli, pilnu ar romāniem, un nokārtotu, ka viņai _____ nav _____ jāstrādā _____ naktsmaiņās, _____ nemitīgi _____.
3. Vecmāmiņai es pasūtītu jaunas kājas, lai nebūtu jāmokās ar spieķi un smērēm, un jaunu fotogrāfiju albumu ādas iesējumā, jo vecais galīgi _____.
4. Mana nodarbošanās būtu gleznošana, lai gan man labāk _____ rakstīšana, bet tā aizņemtu nesalīdzināmi vairāk laika, taču man pienāktos baudīt dzīvi, ja reiz esmu miljonāre.
5. Drīz vien tas viss man _____, un tad mēs atkal kļūtu par normāliem cilvēkiem.

(Pēc Gundegas Repšes romāna "Alvas kliedziens")

2. uzdevums

Izlasiet informāciju! Argumentēti, izmantojot piemērus no personiskās pieredzes, uzrakstiet savas domas par fragmentā pausto problēmu un tēmas aktualitāti!

Vai cilvēks ir galvenais valstī?

Dažreiz dzirdam, ka darbaspēka trūkums neļauj ekonomikai sasniegt savu pieauguma potenciālu. Šī paradigma tiek balstīta priekšstatā par valsti kā milzu rūpnīcu, kurai, lai pastāvētu, ir jāsarāž simtiem tonnu tērauda, jāuzbūvē tūkstošiem kultūras namu. Tomēr ekonomikas izaugsmei un eksporta pieaugumam nevajadzētu būt pašmērķim, bet tikai līdzeklim dzīves kvalitātes celšanai. Valstij nevar būt cita virsmērķa kā iedzīvotāju labklājība. Tomēr daudzi darbinieki Latvijā biežāk jūtas kā instrumenti, kurus nolieto un izmet. Cilvēki nejūtas kā vērtīgs resurss.

Ievērojiet, lai rakstu darbā būtu:

- 1) ievads;
- 2) jūsu viedokļa izklāsts un tā pamatojums;
- 3) noslēgums.

Rakstu darba apjoms – **minimums 150 vārdus.**

[illegible]

[illegible]

3. uzdevums

Uzrakstiet eseju par doto teicienu!

Ievērojiet, lai rakstu darbā būtu:

- 1) ievads;
- 2) jūsu viedokļa izklāsts un tā pamatojums;
- 3) noslēgums.

Rakstu darba apjoms – **minimums 250 vārdu.**

Draudzība divkāršo prieku un par pusi samazina bēdas

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Runātprasmes uzdevumu paraugi

Uzdevums	Kas dots?	Kas jādara?	Maksimālais punktu skaits
1. uzdevums	Intervētājs uzdod 4–5 jautājumus. Pēc tam pretendents atbild uz pieciem jautājumiem par kādu konkrētu tēmu.	Jāatbild uz jautājumiem.	9 punkti
2. uzdevums	Izteiciens vai sakāmvārds.	Jāformulē viedoklis par rakstīto un jāmin piemēri no pieredzes, kas apstiprina vai noliedz pausto domu.	16 punkti

1. uzdevums

Formulējiet SAVU VIEDOKLI, atbildot uz šādiem jautājumiem!

Valodas

1. Kuri, pēc jūsu domām, ir galvenie faktori, kas ietekmē valodas pārmaiņas? Miniet piemērus un pamatojiet savu viedokli!
2. Kā jūs skaidrotu izteicienu – valoda ir cilvēka spogulis?
3. Salīdziniet ikdienā lietoto valodu ar valodu, kas tiek lietota publicistikā, daiļliteratūrā un lietišķajos rakstos!
4. Kā, jūsuprāt, nākotnē tehnoloģijas ietekmēs latviešu valodas attīstību? Pamatojiet savu atbildi!
5. Kāds ir jūsu viedoklis par esejista un dzejnieka R. V. Emersona apgalvojumu – *valoda ir pilsēta, kuras uzcelšanā ikviens cilvēks iemūrējis savu akmeni?* Pamatojiet atbildi!

2. uzdevums

Lasiet izteikumu!

- **Formulējiet viedokli par rakstīto – kā to izprotat un vērtējat?**
- **Miniet piemērus no pieredzes, kas apstiprina vai noliedz pausto domu!**

Darbs dara dzīvi saldu, slinkums – rūgtu.

Latviešu sakāmvārds

Sagatavošanās laiks 2–3 minūtes

ATBILDES

Klausīšanās prasme

1. uzdevums

1. teksts

...pietiekami aktīvs viņa vecumam.

...sporta žurnāla veidotājiem.

2. teksts

...ko viņa pieredzējusi iepriekšējā vakarā.

...no pelēm.

3. teksts

...nejustos vientuļi.

...rada mājīguma izjūtu.

4. teksts

...ar aizraujošu romānu.

...par slavenu literāru darbu.

2. uzdevums

1.	Ne vienmēr akmeņi, kas veido krāces upēs, atstāj pozitīvu ietekmi.	Jānis Šīre
2.	Intensīvā laukkopība Lielupes reģionā atstājusi iespaidu arī uz ūdeni.	Magda Jentgena
3.	Vērtējot upju ekoloģisko kvalitāti, ņem vērā dažādus tās ietekmējošos faktorus.	Jānis Šīre
4.	Centralizēta notekūdeņu attīrīšanas ietaišu izbūve pozitīvi iespaidojusi ūdens kvalitāti.	Magda Jentgena
5.	Vides piesārņojumu un attīrīšanas iekārtu darbu uzrauga Valsts vides dienests.	Elmārs Jasinskis
6.	Arī gultnes pārveidojumi ietilpst upju ekoloģiskās kvalitātes vērtējumā.	Jānis Šīre
7.	Nav taisnība, ka tikai mazās HES pazemina upju ekosistēmu.	Magda Jentgena
8.	Iedzīvotājiem jāatbild par to, lai ārstniecības līdzekļi nenonāktu atklātajos ūdeņos.	Jānis Šīre
9.	Pašvaldību kompetencē ir kontrolēt decentralizētās kanalizācijas sistēmas.	Elmārs Jasinskis

3. uzdevums

1. teksts

Ja izvirzi augstas prasības citiem, tad izvirzi tās arī sev. – *Patiesi*

Meklē dzīvē labo, sliktais pats atnāks. – *Nepatiesi*

2. teksts

Vīzdegunīgā sieva bija ļoti čakla. – *Nepatiesi*

Skabargu cita acī redz, baļķi savā – neredz. – *Patiesi*

3. teksts

Tikai talants vien nenodrošina panākumus, arī pacietība vajadzīga. – *Patiesi*

Vienīgais, ko mēs pa īstam varam iedot otram, ir mūsu dzīves pieredze. – *Nepatiesi*

4. teksts

Katrs cilvēks, kurš nonācis tumsā, tiecas pēc gaismas. – *Nepatiesi*.

Darbs citu labā - viscēlākais, darbs vārgstoša labā – visvajadzīgākais. – *Patiesi*.

Lasītprasme

1. uzdevums. Lasiet citātus no preses materiāliem un atzīmējiet izceltajiem vārdiem atbilstošu līdzīgas nozīmes vārdu.

Mūziķi Sabīne un Rasels ir ierakstījuši vairākas dziesmas kopīgam projektam un kā pirmo skaņdarbu piedāvā dziesmu "Esi brīvs", kurā aicina dzīvot **ar pilnu krūti**.

- ☐ apdomīgi
- ☐ draudzīgi
- ☒ aizrautīgi

Gaidāmās nodokļu izmaiņas, iespējams, **cirtīs robu** daudzu iedzīvotāju budžetā.

- ☐ neko būtiski nemainīs
- ☐ ļaus ietaupīt līdzekļus
- ☒ radīs papildu izdevumus

Īru simbols ir mazs rūķītis zaļā tērpā. Ārēji viņš līdzinās vecam vīriņam ar kuplu, rudu bārdu un mīl cilvēkus **pavilkt uz zoba**. Visvairāk tam patīk parotajāties ar cilvēku korpēm un kādu no tām paslēpt.

- ☐ nobiedēt
- ☐ sadusmot
- ☒ izjokot

Par braukšanu sabiedriskajā transportā bez biļetes kontrolieri izsēdināja jaunieši. Kad ieradās policija, bezbiļetnieks pagrūda vienu no likumsargiem un **laidās lapās**.

- ☐ draudēja
- ☐ lamājās
- ☒ bēga

"Man ir ļoti svarīgi, lai mājās viss ir tīrs un kārtīgs," saka mūziķis Miks. Arī viņa sievai Laurai patīkama vide ir nozīmīga, un kopdzīves gados viņiem ir izveidojies optimāls pienākumu sadalījums, kur katram tiek darbiņš, kas vairāk **iet pie sirds**.

- ☒ patīk
- ☐ padodas
- ☐ vajadzīgs

"Jaunā komanda sagaidīja mani **ar atplestām rokām**, neraugoties uz to, ka pašreiz esmu traumēts un nevaru uzreiz spēlēt. Pateicos visiem, kuri palīdzēja iejusties komandā. Vēlos attaisnot viņu uzticību man," preses konferencē izteicās basketbolists Edgars Šmits.

- viesmīlīgi
- vērienīgi
- atturīgi

Stāvvietu ieviešana lidmašīnās varētu būt nākamais aviokompāniju solis ceļā uz izmaksu samazināšanu, tā norāda nesen veikts pētījums. Taču vai pasažieri būtu gatavi lidojuma laikā stāvēt kājās? Aviācijas inženierijas profesors Fairuzs Romli uzskata, ka šāda ideja **nav zemē metama**.

- nav īstenojama
- nav izdevīga
- nav slikta

2. uzdevums. Lasiet tekstu un izvēlieties pareizo atbildi uz jautājumiem!

Putekļi Rīgā

Latvijā, tāpat kā pārējās Eiropas Savienības valstīs, ir spēkā gaisa kvalitātes direktīvas, kas nosaka normatīvus virknei gaisu piesārņojošo vielu. Eiropas Savienībā pieņemtie standarti augstā līmenī nodrošina cilvēku veselības un vides aizsardzību.

Rīga ir parkiem, kokiem un apstādījumiem bagāta pilsēta, radot zaļas, veselīgas un harmoniskas vides iespaidu. Tomēr gluži tā nav – galvaspilsētā regulāri konstatē paaugstinātu gaisa piesārņojumu. Eiropas institūcijas aizrāda mūsu valstij, ka netiek ievēroti gaisa kvalitātes noteikumi. Ja lieta nonāks līdz tiesai, Latvijai tas varētu maksāt pat pusmiljona eiro lielu soda naudu, tāpēc Eiropas Komisija aicina izstrādāt rīcības programmu gaisa kvalitātes uzlabošanai Rīgā.

- Ko Latvijai pārmet Eiropas Savienības institūcijas?

Gaisa piesārņojuma normu pārkāpšanu Rīgā.

Rīgas gaisu bojā dažādi ķīmiski savienojumi, bet Eiropas Komisijas pārmetumi attiecas galvenokārt uz cieta, sīko daļiņu daudzuma pārsniegšanu gaisā. Šīs daļiņas, ko apzīmē ar saīsinājumu PM, patiesībā ir dažādi putekļi, kas rodas gan sadegšanas procesos, gan visdažādāko cilvēku aktivitāšu rezultātā. Rīgā 60–80% gaisa piesārņojuma rada automašīnu izplūdes gāzes un to saceltie putekļi ielās. Līdztekus automašīnām gaisu pilsētā bojā ražošanas uzņēmumu un mājsaimniecību dūmeņi un darbi būvlaukumos. Ziemā plašā teritorijā ap Rīgas brīvostu sniegā redzamas pēdas, ko atstāj akmeņogļu pārkraušana. Gaisa sastāvu galvaspilsētā negatīvi ietekmē arī lapu un atkritumu dedzināšana privātmāju dārzos un kūlas ugunsgrēki Rīgas apkaimē.

- Kas galvenokārt rada gaisa piesārņojumu Rīgā?

Intensīvā transporta kustība pilsētā.

Kopumā gaisa piesārņojuma problēma vairāk izpaužas pavasarī un ziemā. Gaisa piesārņojumu Rīgā reģistrē automātiskās monitoringa stacijas. Mēraparatūras darbojas nepārtrauktā režīmā, iegūstot jaunus datus ik pa 5 minūtēm. Rīgas centrā tās izvietotas kanjona tipa ielās, kur tuvu brauktuvei atrodas augstas ēkas un ir liela satiksmes intensitāte ar biežiem sastrēgumiem. Piesārņojums šeit izvēdinās tikai tad, kad vējš pūš

ielas virzienā. Pārējā laikā iedzīvotāji tur cieš no smakām un putekļiem, un Rīgas dome bieži saņem sūdzības par sliktu gaisa kvalitāti pilsētā.

- Cik bieži tiek pārbaudīta gaisa kvalitāte Rīgā?

Pastāvīgi cauru gadu.

Kāpēc ir stingri jāievēro gaisa piesārņojuma normas? Izskaidrojums ir vienkāršs – zinātniski pierādīts, ka putekļi rada ne tikai diskomfortu. No tiem katru gadu iet bojā ievērojami vairāk cilvēku nekā autoavārijās. Augsts gaisa piesārņojuma līmenis izraisa neskaitāmas elpošanas ceļu saslimšanas un vājina organisma imunitāti. Daļa smalko putekļu var uzkrāties plaušās, radot audu bojājumus un izraisot neatgriezeniskus plaušu darbības traucējumus.

- Kāpēc Eiropas Komisija tik stingri vēršas pret gaisa piesārņojuma normu pārsniegumu?

Putekļu piesārņojums gaisā ir kaitīgs veselībai.

Rīgas pilsētas Attīstības departaments ir izstrādājis gaisa kvalitātes uzlabošanas plānu. Viens no galvenajiem piesārņojuma samazināšanas pasākumiem ir transporta plūsmas optimizācija. Prognozes liecina, ka transportlīdzekļu skaits pilsētā turpmākajos gados aizvien palielināsies, tāpēc ir paredzēts samazināt transporta noslodzi centrā un uz tilta nobrauktuvēm, kā arī novirzīt smago transportlīdzekļu plūsmu prom no centra maģistrālēm. Liela nozīme plānā atvēlēta arī ielu tīrīšanai un laistīšanai. Tikpat būtiski ir ierīkot veloceliņus, velosipēdu stāvvietas un nomas punktus. Plānots arī turpmāk veicināt sabiedriskā transporta izmantošanu.

- Kā Rīgas pilsētas institūcijas plāno uzlabot gaisa kvalitāti galvaspilsētā?

Padarot labākas pārvietošanās iespējas
riteņbraucējiem.

3. uzdevums. Lasiet tekstu! Izvēlieties trūkstošo fragmentu (A–D)! Viens fragments ir lieks.

Nozīmīgi 80. gadu izgudrojumi, kas mainīja pasauli
1. daļa

Astoņdesmitie ir desmitgade, ko tik viegli nav iespējams aizmirst – to atpazīst pat cilvēki, kas tolaik nebija dzimuši. Mode, tehnoloģijas, ātrās uzkodas, reklāmas, kultūra – gan šajās, gan citās nozarēs 80. gadu pēdas redzamas vēl šodien.

B

Šo mūsdienās plaši lietoto identificēšanas paņēmienu 1984. gadā atklāja zinātnieks Aleks Džefrijs. Pētot dažādas iedzimtas slimības, viņš noskaidroja, ka starp dažādu cilvēku DNS pastāv atšķirības. Ja vien cilvēkam nav identiska dvīņa, viņa DNS var izmantot, lai identificētu konkrētu personu. Šo jauno atklājumu sauca par "ģenētisko pirkstu nospiedumu noņemšanu".

D

Pirmo visiem pazīstamo vienreizlietojamo kameru 1986. gadā radīja "Fujifilm". Mazliet vēlāk, 1987. gadā, šādu kameru izlaida arī "Kodak". Ar viņu radīto "The Fling" varēja uzņemt 24 attēlus.

A

A Tobrīd neviens īsti neaptvēra, kāds ir šī izgudrojuma potenciāls, taču vēlāk arī daudzi citi uzņēmumi nāca klajā ar līdzīga veida aparātiem īpašo mirkļu iemūžināšanai. Produkts kļuva tik populārs, jo salīdzinājumā ar jau ierastajām ierīcēm, šīs bija lētas, viegli lietojamas un pieejamas teju ikvienam. Tieši tādēļ tās kļuva arī par būtisku tūrisma sastāvdaļu.

B Piemēram, vai mūsdienās varat iedomāties dzīvi bez datoriem, fotoaparātiem vai ērtas mūzikas klausīšanās? Tā visa attīstībā nozīmīgu artavu sniedza tieši 80. gadi. Bezgala košo desmitgadi ar kupliem matu griezumiem un neona krāsas apģērbiem raksturo arī izgudrojumi, kas ne tikai padarīja dzīvi vienkāršāku, bet arī mainīja visu pasauli.

C Pēc pamatīgas izpētes atklājās, ka mikroviļņi ierosina svārstības. Ēdienā ir daudz ūdens molekulu, un, kad tās svārstās, rodas berze, kas ēdienu sasilina. Drīz vien zinātnieks izgudroja mikroviļņu krāsni. Tā bija 2 metrus augsta un svēra vairāk nekā 300 kilogramu.

D Neilgi pēc jaunās metodes radīšanas, netālu no universitātes, kurā pētnieks strādāja, notika divi noziegumi. Viņi izmantoja savu metodi, lai noteiktu vainīgo. Policijas iecirknī nogādāja divus aizdomās turamos, un pirmo reizi siekalu paraugu analīzes jāva atbrīvojot vienu no viņiem, nosakot īsto ļaundari.

2. daļa

Kas gan būtu bijuši astoņdesmitie bez izcilām dziesmām? Digitālās mūzikas revolūcija notika pirms 40 gadiem – 1982. gadā. Lai arī mūsdienās kompaktdiskus izmantojam arvien retāk, tie noteikti bija nozīmīga mūzikas industrijas sastāvdaļa.

B

Datortehnika personīgai lietošanai parādījās jau 70. gados, bet cilvēku mājās dators ienāca tikai 80. gados. Līdz tam tas bija pārāk liels, lai to varētu ērti novietot istabā. Pirmo personālo elektronisko skaitļošanas mašīnu kompānija IBM laida klajā 1981. gadā.

A

Arī 70. gados ķīmiķis Spensers Silvers strādāja kompānijā "3M Corporation", lai radītu līmi, kas būtu izturīgāka par līdz šim pazīstamajām. Likteņa ironija bija, ka rezultāts izradījās pilnīgi pretējs – tā neparko negribēja kaut kam ilgstoši un stingri pielipt. Taisnība, viņš ievēroja, ka līmei piemīt citas īpašības. Pirmkārt, tā nesakalta, otrkārt, tā neatstāja pēdas uz materiāla, kam kaut ko pielīmēja.

C

A Iekārta gan pēc izmēra, gan veiktspējas bija pielāgota speciāli gala patērētājam, kurš ar to varēja darboties patstāvīgi un neatkarīgi. Protams, šī ierīce nebūt neizskatījās kā mūsdienās, taču tobrīd tas bija kas revolucionārs. 1983. gadā tika radīta arī pirmā programma, ko var vadīt ar rokas manipulatora jeb "peles" palīdzību.

B Darbs pie jaunā ierakstu glabātāja izstrādes sākās jau 70. gados, un tajā iesaistījās gan "Sony", gan "Philips" pārstāvji. 1979. gadā abi uzņēmumi nolēma sadarboties. Lai arī tajā laikā pasaule piedzīvoja nozīmīgu kasešu lietošanas apjoma pieaugumu, jaunradītais produkts to pārspēja. Viens no iemesliem bija iespēja izvēlēties tieši to skaņdarbu, kuru konkrētajā brīdī gribēji klausīties.

C Tikai krietni vēlāk – 1981. gadā – kolēģim Artam Flaijam, kas dziedāja baznīcas korī, iešāvēs prātā ģeniāla ideja. Katru svētdienu viņš savā dziesmu grāmatā vajadzīgajās vietās ielika lapiņas, bet, līdzko viņš grāmatu atvēra, tās izkrita. Tad viņš atcerējās "nederīgo" izgudrojumu un apzieda ar to lapiņu malas, kuras nu ne vien palika savās vietās, bet arī nebojāja grāmatu.

D Arvalstu ostu nabadzīgajos krodziņos spēlēja novusam ļoti līdzīga spēle. Kāds toreizējās akciju sabiedrības "Faulbaums" kuģu namdaris pēc Anglijā izgatavota rasējuma izgatavojis Latvijā pirmo novusa galdu.

4. uzdevums. Lasiet tekstu! Vīrs katras rindkopas izvēlieties tai atbilstošo izteikumu. Viens izteikums ir lieks.

- Rīgas senā leģenda

Lielais Kristaps – šo vārdu salikumu dzirdot, kādam prātā ienāks Latvijas kino balva, bet kāds cits atcerēsies šepat Daugavmalā esošo Lielā Kristapa koka figūru vai pašu teiku par Lielo Kristapu

- Senā teika stāsta, kā reiz kāds stiprinieks ticis pie sava vārda.

Daugavas krastā reiz apmeties izcili spēcīgs vīrs un strādājis par pārcēlāju. Kādā tumšā naktī pie viņa atnācis mazs zēns un lūdzis pārnest pāri upei. Lai arī plosījies negaiss, vīrs nespējis atteikt mazajam, pacēlis viņu uz pleca

un nesis. Pusceļā nasta kļuvusi tik smaga, ka spēkavīrs tikai ar pūlēm spējis turpināt ceļu. Viņš saņēmis un pēdējiem spēkiem izlaidis krastā zēnu, kas izrādījies Kristus bērns, tāpēc nesējs ieguvis vārdu Kristaps.

- Pastāv arī citas teikas versijas, kurās skaidrota pilsētas izcelšanās.

Stāsts par Lielo Kristapu, nodots no mutes mutē, piedzīvojis dažādas izmaiņas un līdz mūsdienām saglabāties dažādās interpretācijās. Viens no stāstiem ir šāds, ka Lielais Kristaps kādā vētrainā naktī savā būdā ielaidis pārnakšņot mazu bērniņu. Rītā bērniņš bijis izgaisis, bet vietā, kur viņš gulējis, tikusi atrasta naudas kaudze, par kuru vēlāk uzcelta Rīga.

- Saglabājušās liecības par senāko Lielajā Kristapa statuju, kas vēsta par teikā attēlotajiem notikumiem.

Skaidrs, ka neviens neuzzinās, kā tad īsti bijis. Tomēr tas, kas visai precīzi zināms, ir fakts, ko pierāda dokumenti, ka ap 1510. gadu Rīgā, Daugavas krastā, pirmo reizi parādījusies koka skulptūra – Lielais Kristaps, liels vīrs, kuram uz pleca mazs puīselis, bet rokās gaismas laterna un gara nūja.

- Senatnē Lielo Kristapu cildināja kā svēto, kas aizsargā un rūpējas par vairāku amatu pārstāvjiem.

Lielais Kristaps bija viens no senās Rīgas simboliem, kura godināšana oficiāli sākās laikā, kad arhibīskaps Jaspers Linde 16. gadsimta sākumā ieviesa atsevišķas svinamās dienas par godu pilsētnieku iecienītajiem svētajiem – Sv. Bazīlijam, Sv. Egīdijam un Sv. Kristapam. Pēdējais kā aizgādnis un labvēlis īpaši tika godināts latviešu pārcēlāju, plostnieku, krāvēju un nastu nesēju vidū.

- Daudzi pilsētnieki uzskatīja, ka apmaiņā pret ziedojumiem Lielais Kristaps gādās par viņu turību un veselību.

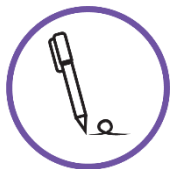
Savulaik skulptūra bijusi ļoti iemīļota rīdzinieku vidū, kas bieži apmeklējuši Lielo Kristapu, izgreznojot to ar lentēm un puķu vītnēm, aizdedzinot svečītes pie skulptūras un izlūdzoties aizsardzību no visa ļaunā. Tēlam blakus stāvēja upura trauks, kur meta naudas gabalus. Senajā Rīgā pastāvēja ticējums, ka monētas upurēšana Lielajam Kristapam nodrošina veiksmi tirdzniecībā un darījumos. Savukārt lentes vēlāk izlietoja par dziedināšanas līdzekļiem.

- Tagadējās Lielā Kristapa koka statujas oriģinālā versija atrodas muzejā.

Līdz mūsu dienām ir saglabāties Lielais Kristaps, ko izgatavoja 17. gadsimtā. Latvijas brīvības cīņu laikā 1919. gadā koka skulptūra tika bojāta un atliekas pārveda uz Rīgas pilsētas muzeju, kur līdz 1926. gadam tā bija novietota Doma baznīcas Krustejā. Patlaban statuja apskatāma Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā, bet Daugavas krastā stāv tās kopija.

- Pēc skulptora vārdiem, atdarinājumam izmantotais materiāls ir identisks ar oriģinālu.

1997. gadā Lielā Kristapa figūru no jauna kokā grieza tēlnieks Gints Upītis. Viņš stāstīja, ka jaunā statuja, tāpat kā vēsturiskā, ir gatavota no priedes blūķa un tai ir tāds pats krāsojums. Skulptūras izgatavošana izmaksāja 2500 latu. Tās atklāšana notika 2001. gada 21. jūnijā.

Rakstītprasme

1. uzdevums

1. – nepiezagtos
2. – raujoties melnās miesās
3. – jūk pa vīlēm
4. – ietu pie sirds / iet pie sirds
5. – apniktu līdz kaklam

2. uzdevums

Augstu vērtējumu var saņemt, ja rakstu darbs atbilst šādām prasībām.

- Precīzi veikti dotais uzdevums.
- Skaidri un izvērsti formulēts un pamatots viedoklis.
- Doma izklāstīta loģiski un strukturēti.
- Lietoti dažādu konstrukciju teikumi.
- Izmantotā leksika ir daudzveidīga. Vārdu krājums ļauj brīvi formulēt domu.
- Uzrakstīts gandrīz bez gramatiskām un stila kļūdām.
- Rakstu darbā ievērots prasītais apjoms.

3. uzdevums

Augstu vērtējumu var saņemt, ja rakstu darbs atbilst šādām prasībām.

- Uzrakstītais teksts liecina, ka dotais aforisms, teiciens (tajā paustā problēma) ir izprasta.
- Rakstītajā skaidri formulēts autora viedoklis un pozīcija.
- Doma izklāstīta loģiski un strukturēti, izmantojot dažādu konstrukciju teikumus.
- Izmantotā leksika ir daudzveidīga.
- Tā ļauj precīzi un brīvi formulēt domu.
- Uzrakstītajā tikpat kā nav gramatisko un stila kļūdu.
- Rakstu darbā ievērots prasītais apjoms.

Vērtējot rakstītprasmes uzdevumus, ņem vērā atbilstošajam valodas prasmes līmenim izvirzītās prasības. – skat. A. Šalme, I. Auziņa. „Latviešu valodas prasmes līmeņi: augstākais līmenis C1, C2. Vadlīnijas.”, LVA, 2016.

Runātprasme

Runātprasmes uzdevumu teicamas izpildes kritēriji

- Izprot un spēj atbildēt uz jebkuras sarežģītības jautājumiem par dažādiem tematiem.
- Spēj pārliecinoši un precīzi formulēt viedokli, argumentēt to, salīdzināt un prognozēt dažādas parādības un procesus.
- Spēj veidot pārdomātu, loģisku stāstījumu.
- Izvērsti formulē savu attieksmi par apgalvojumu. Skaidri argumentē savu viedokli un min vairākus piemērus.
- Plašais vārdu krājums ļauj izteikties raiti, brīvi, spontāni un precīzi. Lieto arī latviešu sarunvalodai raksturīgus vārdus, izteicienus, frazeoloģismus.
- Runā gramatiski un stilistiski pareizi, iespējamās dažas nejaušības kļūdas.
- Sarunā piedalās kā līdzvērtīgs partneris.

Vērtējot rakstītprasmes un runātpprasmes uzdevumus, ņem vērā atbilstošajam valodas prasmes līmenim izvirzītās prasības. – skat. A. Šalme, I. Auziņa. „Latviešu valodas prasmes līmeņi: augstākais līmenis C1, C2. Vadlīnijas.”, LVA, 2016.

KLAUSĪŠANĀS PRASMES AUDIOIERAKSTA TEKSTI

1. uzdevuma audioteksti

Izlasiet teikumus! Klausieties tekstus un atzīmējiet atbilstošās teikuma beigas!

Katrs teksts skanēs vienu reizi.

1. teksts

Savos septiņdesmit gados joprojām esmu diezgan kustīgs. Pašlaik es apsveru savas aktivitātes. Visbiežāk es darbojos dārzā. Diezgan daudz laika pavadu, arī iepērkoties veikalos. Tur – pa kāpnēm augšup, lejup... Liftu es neizmantoju nekad, man spēka pietiek! Regulāri apciemoju draugus, braucu pie viņiem ar velosipēdu. Vai tiešām bez šīm aktivitātēm man ir nepieciešams vēl kāds fizisks treniņš?! Mazmeita saka, ka vajag... Esmu jums uzticīgs lasītājs, tāpēc jautāju – kāds ir jūsu kā profesionāļu viedoklis? Paldies par atbildi jau iepriekš!

2. teksts

Cik labi, ka beidzot esat klāt! Visu nakti es neesmu gulējusi! Nāciet man līdzī, iesim pa gaiteni uz virtuvi! Lūk, tas notika šeit! Tas bija kā viens ārprāta sapnis, es tik ļoti izbijos! Es jau taisījos iet gulēt, kad pēkšņi uz virtuves galda kaut kas sakustējās... Jums ir jāzina, ka visu mūžu ļoti baidos no mušām, pelēm, tarakāniem un zirnekļiem!... Un te pēkšņi es ieraudzīju kaut ko tumšu, divas apaļas un spožas acis! Un aste, tā garā aste! Bet šī pārvietojās viegli un ātri, – nekādas skaņas! Es patiešām nezināju, ko lai dara! Rokas un kājas man trīcēja... Tad pēkšņi kāds pieskārs man pie kājām... Labi, ka sapratu □ tas ir mans kaķis... Un tas kā bulta metās uz galda! Tad gan gāja vajā tāds trācis! Kaķis aizķērās aiz vada un nogāza galda lampu. Bet pele vienalga bija veiklāka un aizmetās projām, un tā aste – kā tāda gara aukla nopaka!... Nu, tā! Es gribu mieru mājās, jo baidos, ka šī nav vienīgā. Ceru, ka jums ir līdzī kādas speciālas zāles, lai es no tā briesmoņa tiktu vajā?!

3. teksts

Runājot par komunikācijas lomu, visuzskatāmākā ir televīzija – tas ir informācijas nesējs, kurš vienlaikus izpilda ļoti daudzas funkcijas, tostarp arī „neesošā biedra” funkciju. Vai esat sevi pieķēruši, ka, pārrodoties mājās, mēdzam ieslēgt televizoru, un nepavisam ne tāpēc, ka mums kārojas tūlī skatīties jaunāko kāda seriāla sēriju vai ziņas, bet vienkārši tāpat – fonam? Šķiet, jūs vairs neesat viens, jo mājās ir vēl „kāds”. Nav svarīgi, ka komunikācija ir pasīva un „vienvirziena”. Pamatfunkcija ir cita – aizpildīt telpu, lai radītu omulības, mājīguma iespaidu un aizgaiņātu vientulības sajūtu. Tā ir šķietami anonīma komunikācija, kura neprasa aktīvu līdzdalību, tāpēc ir tik atvieglinoša. Nav jāatbild, nav jāuzdod jautājumi un – galu galā – no šīs komunikācijas jebkurā brīdī var atteikties...

4. teksts

Savā romānā Dens Brauns kārtējo reizi pierāda, ka viņš ir populārākais spriedzes romānu autors pasaulē. Viņa darbs „Zudušais simbols” ir īsts šedevrs, – baiss skrējiens reālajā pasaulē pa kodu, noslēpumu un neredzamu patiesību labirintu...

Viss notiek Vašingtonā – slepenajos kambaros, tuneļos un tempļos, turklāt šausminoša jaundara modrā uzraudzībā... Centrā ir Hārvarda universitātes profesors Lengdons, kurš ierodas Kapitolijs ēkā, kad tur tiek atrasts biedējošs priekšmets ar pieciem šifrētiem simboliem...

Protams, es pieļauju, ka profesors Lengdons ir daudz interesantāks lektors nekā es, tāpēc dodu jums iespēju parādīt savu izdomu un talantu, uzrakstot eseju par šo darbu. Nodemonstrējiet savu varēšanu, mērojoties spēkiem ar pašu Brauna kungu, un iegūstiet ieskaitē maksimālo punktu skaitu!

2. uzdevuma audioteksts

Izlasiet teikumus! Klausieties un izvēlieties atbilstošo runātāju.

Ieraksts skanēs vienu reizi.

Raidijuma vadītāja: Esiet sveicināti! Vai esat domājuši par to, cik savā ziņā ļoti skaistā zemē mēs dzīvojam, un šodien runāsim par tīrām upēm. Labai ekoloģiskai kvalitātei atbilst vien trešdaļa Latvijas upju, kamēr vairums Latvijas iedzīvotāju ir pārliecināti, ka ūdens upēs pagaidām ir gana tīrs.

Esam studijā aicinājuši Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra pārstāvi Jāni Šīri. Vēl esam sarunā aicinājuši piedalīties arī Valsts vides dienesta Operatīvā koordinācijas centra vadītāju Elmāru Jasinski. Un vēl sarunā piedalās arī Pasaules Dabas fonda Baltijas jūras un saldūdens programmas vadītāja Magda Jentgena.

Es uzdošu pirmo jautājumu tieši Jānim Šīrem: "Sakiet, lūdzu, kā jums liekas, vai tas priekšstats, kas ir Latvijas iedzīvotājiem, atbilst patiesībai – viņiem liekas, ka viss ir kārtībā."

Jānis Šīre: Tad, ja atrodas pie upes, bieži vien varētu šķist, ka daudz maz viss ir kārtībā, bet mēs ūdeņus vērtējam atbilstoši ūdeņu struktūrdirektīvas prasībām, tur tiek ņemti vērā gan ekoloģiskie faktori – dažādu augu un organismu grupu dzīves apstākļi, ūdens ķīmiskais sastāvs, bet arī gultne, pa kādu ūdens tek, vai viņa ir dabiska, vai viņa ir taisnota, cilvēku ietekmēta, tad atbilstoši šīm prasībām tā situācija nav tik laba, kā mēs vēlētos.

R.v.: Tāpēc nākamo jautājumu es uzdošu tieši Pasaules Dabas fonda Baltijas jūras un saldūdens programmas vadītājai Magdai Jentgenai. Varbūt jūs varētu sīkāk mazdruski raksturot to, ko tad nozīmē, ka upe atbilst ekoloģiskajām normām?

M. Jentgena: Cilvēki pirmkārt bieži vien nezina, kas ir piesārņojums, cilvēki domā, ka tie ir tikai atkritumi, bet piesārņojums var būt dažāda veida noplūdes. Tie piesārņojuma veidi mums ir daudz un dažādi, viens no tiem, kā Jānis minēja, ir hidromorfoloģiskie pārveidojumi, kas ir upju taisnošanas, aizsprosti un jebkāda cita veida gultnes pārveidojumi.

R.v.: Es gribētu uzdot jautājumu arī Valsts vides dienesta Operatīvā koordinācijas centra vadītājam Elmāram Jasinskim. Ko jūs darāt, lai nodrošinātu ūdeņu kvalitāti, kas ir jūsu funkcija kā Vides dienestam?

Elmārs Jasinskis: Pirmais jau ir notekūdeņu attīrīšanas iekārtu kontrole, ir noteikti parametri, kas ir jāsasniedz, un tad tikai šos notekūdeņus drīkst novadīt atklātā vidē. Otrs - lauksaimniecībā izmantojamo mēslojumu, kūtsmēslu galvenokārt, uzglabāšana uz laukiem. Un tad trešais ir dažāda veida cits piesārņojums.

R.v.: Nākamais jautājums arī būs par to, kas tad ir mainījies pašās upēs, un šis jautājums ir par to, vai problēmas upēs ir tik smagas mazo HES dēļ. Šo jautājumu es pāradresēšu vispirms Magdai, un tad arī pārējie kolēģi noteikti varēs to komentēt. Kā tad ir ar mazajiem HES?

M. Jentgena: Jā, mazie HES, protams, atstāj būtisku ietekmi uz upēm, uz kuriem tie atrodas, bet atgādināšu to, ka mazie HES Latvijā ir apmēram 150, bet aizsprosti – kopā ir vairāk kā 1200 uz Latvijas upēm. Tie nav tikai mazie HES, kas bojā upju kvalitāti, tas ir jebkurš aizsprosts. Upei ir vienalga, vai cilvēks ir uztaisījis akmens krāvu, kas neļauj zivīm migrēt un ūdenim plūst, vai mēs esam uzlikuši tur mazo HES.

R.v.: Klausītājam ir arī interesanti priekšstati, viņš, piemēram, uzrakstīja, ka akmeņu krāvumi veicina ūdens attīrīšanos, tā ir viņa ideja.

J. Šīre: Daži akmeņi upē ir laba lieta, jo, protams, veidojas krāces, krāces bagātina ūdeni ar skābekli, un tas pat garākā upes posmā sekmē organisko vielu pārstrādi, nodrošina labākus

apstākļus, bet daudz akmeņi vienā vietā veido tiešām kāpsli, un daudzos gadījumos šo šķērslī zivīm ir ļoti sarežģīti vai neiespējami pārvarēt.

R.v.: Jautājums būs Magdai par to, kas no Dabas fonda viedokļa raugoties, ir lielākais upju piesārņojuma iemesls Latvijā?

M. Jentgena: Bieži vien tiešām tiek vainota lauksaimniecība, fosfors un slāpeklis, ķīmiskās vielas, kas ļoti veicina ūdens aizaugšanu, nāk lielā mērā tieši no lauksaimniecības nozares, to mēs arī varam redzēt, piemēram, skatoties uz atsevišķiem upju baseiniem, ja mēs paskatāmies uz Lielupes baseinu, tas ir vissliktākajā kvalitātē Latvijā, tieši lauksaimniecība ir tik intensīva šajā reģionā. Mēs varam secināt, ka liels daudzums ūdens ķīmiskā piesārņojuma nāk no lauksaimniecības nozares. Bet labās ziņas ir tās, ka, ja mēs paskatāmies uz Lielupes baseinu pēdējo desmit gadu laikā, ūdens kvalitāte ir nedaudz uzlabojusies. Bija lielāka nozīme notekūdeņu piesārņojumam, tad tas arī ir mazinājies, kopš 90. gadiem ir sabūvētas vairāk centralizētas notekūdeņu attīrīšanas stacijas.

R.v.: Klausītāji ir ļoti kritiski, un viņi uzdod konkrētus jautājumus, uz kuriem es aicināšu jūs visus arī atbildēt. Pirmkārt, ir viens tāds konstatējums, ka diemžēl Latvijā ūdens saimniecība ir viens ielāpu deķis un atbilst zemākajiem standartiem. Tikai daži no piemēriem ir minami, piemēram, mikroplastika, ārstniecības līdzekļi, daudzas citas kaitīgas vielas. Ko jūs varētu teikt, atbildot uz šo apgalvojumu?

E. Jasinskis: Jā, protams, ir problēmas ar pārplūdēm, ar notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, kas rada piesārņojumu, protams, arī rada individuālais sektors, lai gan tur ir normatīvie akti izstrādāti decentralizētajām kanalizācijas sistēmām. Bet nu tur ir pašvaldību kompetence, mēs atbildam par attīrīšanas iekārtām, kas ir virs 5 kubikmetriem.

R.v.: Tāds skeptisks komentārs – vai Valsts vides dienestam ir informācija par neizlietotajām zālēm, kas caur kanalizāciju nonāk atklātajos ūdeņos? To laikam izkontrolēt nav tik viegli?

J. Šīre: Jā, to nav izkontrolēt viegli, bet Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centram iet jau otrais projekts, tieši šajā kontekstā, kur tiek apzināta šī problēma. Nu teiksim tā, problēma nav katastrofāla, piemēram, salīdzinot ar citām valstīm, jo mums ir šajos projektos ir arī starptautiski partneri. Situācija, koncentrācijas ir daudzkārt zemākas, nekā, piemēram, Vācijā, bet tajā pašā laikā saprotams, ka tas nav labi, tas nav pareizi. Liela atbildība būtu jāuzņemas arī pašiem iedzīvotājiem, kam ir jāsaprot, ka labāk tās zāles būtu nodot atpakaļ aptiekā, nevis izmest atkritumos, kas ir nepareiza prakse.

R.v.: Paldies. Un klausītājiem novēlam – esiet acīgi, esiet vērīgi, jo, ja mēs visi iesaistīsimies, tad noteikti mums izdosies saglabāt Latvijas upes tīras, un arī situāciju kopumā uzlabot. Lai jums skaista diena, un atkal tiekamies!

3. uzdevuma audioteksts

Klausieties tekstus! Katru tekstu jūs dzirdēsiet vienu reizi.
Atzīmējiet, vai apgalvojumi par tekstu ir patiesi vai nepatiesi!

1. teksts

Reiz kādam cilvēkam jautāja, kālab viņš visu mūžu izvairījies no laulībām.

“Ja ir kāds noslēpums, atklāj mums to, apmierini mūsu ziņkāri.”

“Labi. Nav jau tā, ka es būtu bijis pret laulību, taču vienmēr esmu meklējis ideālu sievieti. Daudz laika veltīju šiem meklējumiem – un tā pagāja visa mana dzīve.”

“Vai tiešām uz planētas, kur dzīvo miljoniem cilvēku un puse no viņiem ir sievietes, tu nevarēji atrast nevienu ideālu sievieti?”

Pār vecā vīra vaigu noritēja asara. “Nē, vienu es tomēr atradu.”

“Un kas notika, kāpēc jūs neapprecējāties?”

“Lieta tāda, ka šī sieviete meklēja ideālu vīrieti...”

2. teksts

Kāda jauna ģimene pārcēlusies uz jaunu dzīvesvietu. No rīta, tikko pamodusies, sieva palūkojusies pa logu un ieraudzījusi kaimiņieni, kas pagalmā kārusi nule kā izmazgātu veļu.

“Skaties, mīļais, cik viņai netīra tā veļa”, sieva teikusi vīram. Bet vīrs lasījis avīzi un teiktajam nav pievērsis nekādu uzmanību, vien norūcis: “Laikam jau viņai trāpījies slikts veļas pulveris.”

Taču citu rītu, paskatījusies pa logu un ieraudzījusi izkārtu veļu, sieva izbrīnā sasitusi plaukstas:

“Skaties, šodien viņu veļa ir tīra. Beidzot gan iemācījusies dabūt to baltu!”

“Nē, taču!” noteicis vīrs. “Vienkārši es šodien piecēlos paagrāk un nomazgāju mūsu logus.”

3. teksts

Prinča kristībās bija ielūgtas trīs fejas. Pirmā feja viņam piešķīra talantu atrast savu mīlestību. Otrā feja iedeva tik daudz naudas, lai viņš varētu darīt visu, ko grib. Trešā feja viņam dāvāja skaistumu.

Taču, kā jau visās pasakās, nez no kurienes uzradās ragana. Nikna par to, ka nav tikusi ielūgta, viņa izgrūda lāstu: “Tev viss jau ir, tāpēc došu vēl vairāk. Tu būsi talantīgs it visā, ko darīsi!”

Princis izauga skaists, bagāts un mīlēts. Bet viņam nekādi neizdevās piepildīt savu sūtību uz Zemes. Viņš bija lielisks gleznotājs, skulptors, rakstnieks, mūziķis, matemātiķis – bet neko viņš neprata izdarīt līdz galam. Pārāk ātri viņš kļuva izklaidīgs un gribēja nodarboties ar kaut ko citu.

Sena dzīves gudrība māca: “Lai kāds būtu ceļš, tas beidzas turpat, kur visi. Tāpēc izvēlies tikai savu, vienīgo ceļu, un ej pa to līdz galam.”

4. teksts

Reiz pirms daudziem simtiem gadu kādā Austrumu pilsētā dzīvojis kāds vīrs. Vienu nakti viņš gājis pa tumšajām pilsētas ielām ar iedegtu eļļas lampu.

Bezmēness naktī, kāda bijusi arī tā, pilsētā bijis ļoti tumšs. Piepeši vīrs saticis draugu. Tas viņu uzlūkojis un pazinis eļļas lampas nesēju Guno – pilsētiņas aklo. "Guno, tu taču esi neredzīgs, kam tev lampa?"

"Es nenesu lampu tāpēc, lai redzētu ceļu. Es tumšās ielas pazīstu. Gaismekli nesu, lai, mani redzot, ceļu atrastu citi. Svarīga ir ne vien gaisma, kas kalpo man, bet arī tā, kas var noderēt citiem